

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ ГПД

1. Проблема формування креативної та творчої особистості в сучасних умовах розвитку суспільства.
2. Діяльність вихователя ГПД як основа для розвитку учнів.
3. Роль роботи ГПД у розвитку молодших школярів.
4. Розвивальні вправи, ігри, завдання, що використовуються вихователями ГПД

На сучасному етапі розвитку суспільства вкрай необхідною є потреба створення сприятливого простору для формування успішних, конкурентоздатних особистостей, спроможних ефективно працювати та навчатися протягом усього життя. Зміна напрямку державної політики України в галузі освіти до дитинства поселяє надію на успішний розвиток саме такого суспільства. При цьому особистість педагога, якому належить бути вчителем і вихователем громадянина ХХІ століття, стає центром освітньої системи. Педагог був і залишається основним суб'єктом, покликаним вирішувати завдання розвитку суспільства.

Тільки творча особистість здатна вирішувати непрості завдання виховання підростаючого покоління, окреслені стандартами дошкільної освіти. А особливо, коли ця особистість Вихователь. Адже «плекає педагог майбутність долі!» (І. Драч). І тільки постійне вдосконалення власного педагогічного досвіду дає право вихователю стати свідком «народження Людини».

Вихователь на сучасному етапі розвитку суспільства — це людина, обдарована природними задатками творити для дітей та з дітьми. А для цього й потрібно прагнути бути, вихователем сучасного суспільства. Скільки для цього вихователь має знати! Скільки він повинен прочитати і скільки разів виношувати свої думки на самоті. Скільки разів він повинен помилитися і знайти свої помилки! Скільки він повинен уміти!

Проблема розвитку дітей молодшого шкільного віку являється актуальною в будь-якому соціумі на кожному етапі його розвитку, тому що від вирішення цієї проблеми залежить майбутнє даного суспільства. Тому, незважаючи на наявність досить великого емпіричного матеріалу, що розкриває різні психолого-педагогічні форми й методи роботи з учнями, на даний час недостатньо робіт, що стосуються дослідження діяльності вихователів ГПД щодо розвитку творчих здібностей дітей.

Одним із важливих аспектів діяльності вихователя ГПД є не лише формування фахової креативності як працівника в галузі початкової освіти, але й уміння розкрити власний творчий потенціал, розвинути креативність, зняти психологічні перешкоди до самовираження, допомогти в успішній соціалізації, сформувати знання, уміння та навички щодо створення продуктів власної творчості тощо. Через власну особистість він повинен розвивати та формувати особистість дитини, беручи відповідальність перед соціумом за адаптування її в оточуючому світі шляхом проживання з нею спільно керованого і самокерованого процесу, яким реалізує антропосоціальний підхід до здійснення запитів суспільства.

У контексті основних положень, викладених у Меморандумі Європейської комісії «Навчання протягом всього життя», відзначено, що в сучасних умовах спостерігається зміна філософії освіти: над адаптаційною філософією починають домінувати критично-креативні течії, які надають перевагу освіті, побудованій на засадах суб'єкт-суб'єктних відносин. Це результат одночасних політичних і суспільно-економічних змін. Зміна політичної системи та наслідки реструктуризації соціально-економічних відносин призвели до того, що простий механізм адаптації стає непридатним у реальній фаховій педагогічній діяльності. Звідси актуальним стає пошук програмних, організаційних і технологічних рішень, що сприяють формуванню динамічного, конкурентоспроможного фахівця, з критичною та творчою позицією.

Проведений аналіз наукових досліджень вітчизняної і зарубіжної педагогіки, філософії, та психології дає можливість зауважити, що креативність, хоч і має загальні характеристики, але й є специфічною для різних галузей знань. Креативна діяльність вихователя ГПД спрямована на формування особистісно-соціального досвіду вихованця з урахуванням особливостей розвитку особистості в сучасному суспільстві.

В літературних джерелах представлено до 70 визначень креативності і їх кількість постійно збільшується. Формування сутності поняття «креативність» безумовно пов'язане з такою категорією як творчість. Вважається, що творчість – це процес, в результаті якого створюється нове, а креативність – це потенціал («внутрішній ресурс») людини, який вона застосовує для створення нового [Психогимнастика в тренінге / под ред. Н.Ю. Хрящевой. - СПб.: Речь, Институт тренінга, 2002. – 256 с.].

Творчість не завжди дає творчій продукт, а креативність включає в себе здатність до створення творчого продукту (нові способи, нові рішення, нові варіанти). Творча, активна особистість формується переважно умовами виховання, впливом соціального середовища та системи освіти і навчання. Якщо ж творча активність виявляється і за відсутності чи недостатності зовнішніх умов, то таку творчу активність називають креативною.

Креативність базується на специфічних психофізіологічних особливостях індивіда, зокрема на високій динаміці правої півкулі головного мозку (образне мислення).

Аналіз наукової літератури засвідчує, що проблема креативності особистості розглядається в широкому міждисциплінарному контексті. *Філософський аспект* репрезентує креативність у контексті творчості як невід'ємної характеристики універсуму як сукупності об'єктів і явищ в цілому, що розглядається в якості єдиної системи, тобто об'єктивна реальність в часі і просторі (Платон, Б. Спіноза, І. Кант, Ф. Шеллінг, М. Бердяєв та ін.).

Соціологічний аспект дослідження креативності пов'язано з теорією інтерсуб'єктивності та соціальності Дж. Міда, концепцією креативності дії Х. Йоаса. Креативність як фундаментальне підґрунтя сучасної соціально-економічної дійсності розглядається в концепції креативного класу („creative class”) Р. Флоріди.

Психологія креативності є однією з найперспективніших сфер сучасної психологічної науки. Значний внесок у розвиток цього напрямку зробили, зокрема, такі вчені, як Д. Богоявленська, О. Матюшкін, В. Моляко, Я. Пономарьов, Б. Теплов, М. Холодна, В. Шадриков, Є. Яковлева. Скажімо, Б. Теплов ретельно вивчав проблеми загальних здібностей, В. Шадриков досліджував проблеми обдарованості, Я. Пономарьов розглядав творчу обдарованість у зв'язку з проблемою «внутрішнього плану дій». У дослідженнях Д. Богоявленської, В. Дружиніна, В. Кудрявцева, Н. Хазратової, креативність виступала як прояв неадаптивної продуктивної активності.

М. Подд'яков виокремлює структуру творчої спрямованості людини, яка складається з кількох компонентів: потребнісно-мотиваційного; формування цілей; емоційної регуляції; системи пізнавальних засобів, які використовує людина (поняття, образи, дослідницькі стратегії); результатів пізнавальної діяльності; активного, творчого ставлення дитини до світу, яке ґрунтується на її мотиві до винайдення нових засобів дії і видів діяльності; здатності творчо мислити.

Креативність – це природна властивість особистості, яка існує від початку життя людини; це найвища форма активності особистості. Креативність – це активність, що втілюється у продуктах творчості. Завдяки їй людина виражає себе, свій внутрішній світ, змінюючи його. Вона творить не тільки зовнішній світ, але й свій власний (внутрішній).

Формування креативності залежить від певних умов, зокрема, від того, що не існує: зразка регламентованої поведінки, позитивного зразка творчої

поведінки, умов для наслідування творчої поведінки, соціального підкріплення творчої поведінки.

Виникає дуже важливий аспект, який переводить тему творчості з рівня загальнофілософських і психологічних досліджень у площину *педагогічних задач*. Він визначений ситуацією в сучасній системі освіти, що націлена на розвиток формально-логічного мислення оволодіння способами побудови однозначного рішення проблеми за схемою «накопичення – відтворення інформації», а подекуди на механічне запам'ятовування фактів, що закріплюється тестовою системою перевірки знань. Уміння і навички, які розвиваються в цьому типі освіти, відрізняються незначною варіативністю, негнучкістю, відсутністю потенціалу розвитку, лишивши студента можливості швидко зорієнтуватись у ситуації і переносити накопичені знання і способи роботи з ним на рівні навчально-пізнавальних або життєвих реалій. Натомість процес навчання не може бути зведений лише до відтворення готових знань. Складність сучасного соціального життя, значне зростання обсягів інформації, швидке застарівання останньої потребує інших якісних здібностей і навичок мислення, іншої парадигми знання – креативної, і, відповідно, інших педагогічних методик.

Проведений теоретичний аналіз вітчизняної і зарубіжної літератури дозволив дійти висновку, що сьогодні не існує єдиної думки щодо сутності понять «креативність», творчість, а також механізму цих явищ.

Отже, творчість – це діяльність людини, яка утворює нові оригінальні цінності; це здатність до самовираження та самоактуалізації, що, у свою чергу, є магістральним у феноменології креативності. Але є ще третій – інтеграційний підхід, який трактує творчість за творчим результатом, за творчим процесом. Творчість означає – створення нового. У сучасному словнику з педагогіки подається таке визначення креативного мислення – це здатність висловлювати незвичайні ідеї, нетрадиційно мислити, швидко розв'язувати проблемні ситуації.

II. Діяльність вихователя ГПД як основа для розвитку учнів.

Свою роботу в ГПД вихователь розпочинає зі знайомства з оперативною інформацією по школі. На даному етапі у його функції входить: привітання вихованців; перевірка по класному журналу відвідування та успішності вихованців; отримання від учителя початкових класів інформації про поведінку молодших школярів, що відвідують групу, про їх настрої і самопочуття; отримання інформації про характер завдань на самопідготовку; отримання вказівок від керівників школи; внесення поправок в план роботи на день на основі отриманих настанов; огляд приміщення для заняття з групою з метою перевірки відповідного мікроклімату в класі санітарно-гігієнічним нормам (свіже повітря в приміщенні, освітленість приміщення, стан навчального та ігрового обладнання).

Прийнявши дітей в групу вихователь: робить відмітку в журналі групи про відсутність окремих учнів; вислуховує прохання присутніх дітей; ознайомлюється зі змістом записок батьків вихованців; дає необхідні розпорядження старости (або помічнику вихователя) і черговим; повідомляє групі план роботи на день, враховуючи побажання і прохання вихованців, приймаючи їх пропозиції.

Наступним важливим обов'язком вихователя є **організація відпочинку дітей на відкритому повітрі** незалежно від погоди і пори року. Прогулянка на пришкольній території у поєднанні з рухливими іграми середньої інтенсивності (малорухомі ігри) може тривати 1,5 год, прогулянки в природу – до 2 год (залежно від віку учнів і від тривалості роботи групи).

Організовуючи передобіднє перебування на повітрі, слід враховувати, що діти втомлені, причому в різній степені, тому необхідна помірно рухова діяльність і диференційований підхід до учнів з різними фізичними можливостями. Важливо звертати увагу на те, щоб діти під час ігор не перевтомлювалися.

При цьому у функції вихователя входить: перевірка наявності у всіх вихованців відповідної сезону одєжі і взуття (у зимовий час наявність головних уборів); організація занять, що вимагають від дітей рухової діяльності; пояснення правил гри, розподіл між дітьми ролей, завдань та ігрового інвентарю.

Весь той час, поки діти перебувають на повітрі вихователь повинен також: приймати заходи та охорони життя і здоров'я малюків; попереджати можливість дитячого травматизму; стежити за самопочуттям вихованців, відносинами між ними, порядком і дисципліною.

По закінченні заняття вихователь: коротко підводить підсумки занять; вислуховує побажання дітей; дає оцінку діям вихованців.

Після повернення до школи після занять на свіжому повітрі вихователь: нагадує дітям про необхідність привести одяг і взуття в порядок; стежить за тим, щоб всі діти переодягнулися і перевзулися (змінний одяг та взуття); організовує умивання дітей, попередньо перевіривши наявність полотенець і мила.

Наступна посадовий обов'язок вихователя – **організація харчування вихованців.** Його функції на даному етапі (режимному моменті) полягають у: здійсненні контролю за чистотою рук дітей (обов'язкове миття рук з милом перед походом в їдальню); своєчасне направлення в їдальню чергових, щоб вони накрили столи і підготували все для обіду; нагадуванні хлопцям (а краще згадування разом з дітьми) перед походом в їдальню правил поведінки за столом; розстановці дітей по парах; здійснення контролю за дотриманням дисципліни.

Під час обіду вихователь: стежить за дотриманням порядку за столом; контролює дотримання техніки безпеки при користуванні столовими приладами; вимагає від дітей акуратності під час їжі, підтримання чистоти на столах.

В післяобідній час з фізіолого-гігієнічних міркувань вихователь проводить **короткочасне групове заняття в приміщенні.** У цей час

вихователь: стежить за тим, як беруть участь у ньому його вихованці; всіляко заохочує їх активність. По закінченні заняття вихователь: коротко підводить підсумки занять; вислуховує побажання дітей; дає оцінку діям і поведінці вихованців.

*До самопідготовки вихователь надає молодшим школярам деякий час для неорганізованого відпочинку. В цей час він паралельно створює необхідні умови для **проведення самопідготовки** – наступного найважливішого режимного моменту в роботі групи продовженого дня. Вихователь на даному етапі: провітрює клас (організуючи при необхідності вологе прибирання); перевіряє та забезпечує (при відсутності у когось з вихованців) наявність підручників та інших навчальних посібників; стежить та готовністю і розміщенням дітей за партами.*

Під час проведення самопідготовки основними функціями вихователя є:

розробка разом з вихованцями плану виконання того чи іншого конкретного завдання (план записується на дошці для всіх учнів або дається на картках із завданнями для окремих учнів); націлювання учнів на самостійну роботу, серйозне ставлення до виконання своїх навчальних завдань; спостереження за тим, як діти приступили до роботи; підтримання спокійної ділової обстановки в групі під час виконання ними самостійної роботи (спостереження за діяльністю групи, вимога від кожного самостійної і старанної роботи, контроль за раціональним витрачанням часу дітьми на самопідготовку, за виконанням завдання у встановлені терміни); проведення мікропауз реабілітаційного характеру (фізкультхвилинки, вправи для очей, рук, хребта, прослуховування запису з звуками природи, невеликі ігрові вправи); здійснення індивідуального підходу до кожної дитини в процесі проведення самопідготовки: забезпечення дитині можливості вибору того предмета, з якого він почне виконання ним домашнього завдання (з письмового або усного предмета); підвищена турбота, чуйність і такт до вихованців, що мають слабке здоров'я, часто пропускає заняття, що вимагає щадного режиму; прояв більшої терпимості по відношенню до учнів з

труднощами в навчанні (по можливості додатково пояснювати незрозуміле, постійно контролювати, вчасно виявляти засвоєне, тримати зв'язок з учителями, повідомляти їм про успіхи і невдачі таких учнів); здійснення індивідуального контролю за роботою не тільки слабо встигаючих, але й середніх і сильних учнів, а також надання їм доцільної допомоги; здійснення фронтальної перевірки роботи всієї групи; підведення підсумків (зіставлення мети роботи та її результатів; осмислення і виправлення вихованцями зроблених помилок; оцінювання).

Заняття на свіжому повітрі після самопідготовки в основному повинні задовольняти потребу дітей у русі. Наведемо поширену структуру спортивного години з урахуванням рекомендацій методистів фізичного виховання:

1. Початок заняття з повільного бігу, що чергується з ходьбою (3-5 хв).
2. Загальнорозвивальні вправи з комплексу ранкової оздоровчої гімнастики (6-8 вправ, 4-5 хв).
3. Вправи або комплекс рухів, які рекомендував учитель фізичної культури як домашнє завдання.
4. Вправи для розвитку витривалості: стрибки через скакалку по-черзі на правій і лівій ногах, на двох ногах разом (15-20 хв).
5. Естафета з елементами смуги перешкод, біг з прискоренням.
6. Рухливі ігри; програмні, тобто ті, які вивчаються на уроках фізкультури («День і ніч», «Третій зайвий», «Пастка» та ін), і за вибором учнів.

Запропонована схема спортивного години є дуже вдалою, оскільки, починаючи з розігріваючих вправ, поступово збільшується інтенсивність рухової активності молодших школярів. Безумовно, плюсом є й те, що ця схема поєднує в собі і гімнастичні вправи (причому на різні групи м'язів), і улюблені дітьми ігри. Головні функції вихователя на даному етапі в основному ті ж, що й при проведенні занять на відкритому повітрі у передобідній час: перевірка наявності у всіх вихованців відповідної сезону

змінного одягу та взуття; організація занять, що вимагають від дітей різної рухової діяльності; пояснення правил гри, розподіл між дітьми ролей, завдань та ігрового інвентарю.

Весь той час, поки діти перебувають на повітрі, вихователь повинен також: приймати заходи по охороні життя і здоров'я малюків; попереджати можливість дитячого травматизму; стежити за самопочуттям вихованців, відносинами між ними, порядком і дисципліною.

По закінченні заняття вихователь: коротко підводить підсумки занять; вислуховує побажання дітей; дає оцінку діям вихованців.

Найважливішою умовою при проведенні спортивної години після самопідготовки є включення всіх дітей в активну рух. Консультантами вихователя при підготовці спортивних годин є вчитель фізкультури і шкільний лікар.

В кінці робочого дня вихователь: призначає чергових на наступний день; організовує прибирання приміщення; розмовляє з батьками; відпускає додому дітей; проводить запис занять в журналі групи; доповідає керівникам школи про закінчення роботи.

Таким чином, ознайомившись зі змістом діяльності вихователя при організації кожного з режимних моментів роботи групи продовженого дня, легко помітити, що діяльність далеко не тотожна діяльності вчителя.

Відмінності вже спочатку обумовлені такими формами організації навчально-виховного процесу, як урок і група продовженого дня, і вже це зумовлює необхідність спеціально організованої підготовки вчителя початкових класів до роботи вихователем ГПД, коли у студента-майбутнього фахівця – у вузі будуть сформовані специфічні педагогічні знання і вміння.

III. Роль роботи ГПД у розвитку молодших школярів

В останні роки в освітніх установах групи продовженого дня є однією з провідних форм організації життєдіяльності дітей, їх інтелектуального й морального розвитку. Так як більшість батьків значну частину часу зайняті на роботі, вибір ними для своїх дітей заняття в групі продовженого дня

очевидний. Отже, перед групами продовженого дня стоять завдання виховання особистості дитини, забезпечення безпеки її життя і здоров'я.

Головною метою школи, як соціального інституту в сучасних умовах є різнобічний розвиток дітей, їх пізнавальних інтересів, творчих здібностей, загальнонавчальних умінь, навичок самоосвіти, здатних до самореалізації особистості.

Молодший шкільний вік вважається найбільш сприятливим і значущим періодом для виявлення і розвитку творчого потенціалу особистості. У цьому віці закладаються основи творчої та освітньої траєкторії, психологічна база продуктивної діяльності, формується комплекс моральних цінностей, якостей, здібностей, потреб особистості. Все це визначає успішність подальшого навчання, виховання та соціалізації особистості.

На розвиток молодших школярів впливають багато факторів життя. Соціальна середовище, в якому вони обертаються – це сім'я, друзі, знайомі і не знайомі люди, з якими їм доводиться зіштовхуватися. Загальноосвітня школа, де вони отримують знання, а деколи проводять в ній більшу частину дня діти, як відвідують групу продовженого дня. Школи додаткової освіти, де вони задовольняють свої потреби в самовираженні. Все це відкладає відбиток на розвиток дитини як особистості. Кожен з нас повинен вкласти в наших дітей свою частину знань, умінь і навичок, щоб допомогти школярам правильно розвиватися.

Вкласти в них міцну основу для їх подальшого та успішного просування по життю. Від того, як організовано життя і діяльність дитини у групі продовженого дня, наскільки правильно зроблений відбір змісту, видів діяльності, її форм та їх поєднання в єдиній системі виховного впливу залежить успіх виховної роботи в цілому.

Вихователь групи продовженого дня повинен намагатися вирішувати завдання розвитку різноманітними способами, використовуючи наступні види діяльності: ігри, конкурси, свята, вікторини, виховні заходи, клубний годинник тощо.

Вихователь ГПД в міру своїх сил і здібностей робить життя дітей цікавим, змістовним, правильно організованим повсякденно, наповненим кожний день корисними думками і справами, маленькими перемогами і радіщами.

У нормативних документах сказано про те, що в групі продовженого дня головною є виховна робота, однак без розвиваючих методів та прийомів не можливо виховати цілісну особистість. Тому робота з дітьми в ГПД слід проводити на паралелі виховання і розвитку.

Завдання вихователя групи продовженого дня полягає в тому, щоб не тільки зайняти дитину грою, заповнити вільний час, але і організувати такі заходи, які були б цікаві й корисні школяреві відповідного віку, сприяли його інтелектуальному і фізичному розвитку, збагачували його емоційно.

Забезпечуючи цілеспрямованість, комплексність і безперервність виховного впливу на дітей, вихователь ГПД повинен створювати обстановку, сприятливу для розвитку кожної дитини і всього колективу.

Особливе місце в режимі дня посідає самопідготовка, яка повинна проводитися в один і той же час. Під час самопідготовки вихователь підтримує необхідний для самостійної роботи порядок і забезпечує успішне виконання завдань всіма учнями, прагнучи закріпити ті знання, які діти набули на уроках. Вихователь повинен спонукати дитину до самостійного розмірковування, всіляко стимулювати його вольові зусилля, розвивати розумові здібності.

Вихователем ГПД повинні бути передбачені розвиваючі заняття перед самопідготовкою, щоб підготувати дітей до самостійної навчальної роботи, що вимагає від них активної розумової діяльності (матеріали на розвиток мовлення, збагачення словникового запасу, тренування уваги, пам'яті, закладання основ творчості). У цьому допомагають наукові та методичні книги.

Короткочасність таких занять, своєрідних розумових гімнастик, вимагає чіткості і динамічності їх проведення і обов'язково в ігровій формі.

Найбільш прийнятна тривалість таких занять – 10-15 хвилин. Відпочили, без ознак втоми і збудженості, діти легко включаються в розумову діяльність при виконанні домашніх завдань.

У вільний час всі діти тягнуться до ігрової діяльності, так як гра для деяких з них є сенсом життя. У рухливих іграх діти розвивають в першу чергу свої фізичні здібності; через сюжетно-рольові ігри вони успішно освоюють елементи людської діяльності, а з допомогою дидактичних ігор краще засвоюють і поглиблюють знання навчальної програми. У час, відведений для ігор, діти групуються за інтересами, а завдання вихователя – допомогти дітям визначитися з грою.

Важливу роль у розвитку дитини молодшого шкільного віку відіграє потреба в русі. Рухливі ігри – не тільки форма активного відпочинку дітей, а й засіб залучення дитини до здорового способу життя. Рухливі, емоційні ігри та ігри-змагання, естафети розвивають у них кмітливість, швидкість реакції, зменшують скутість і емоційну загальмованість.

Кожна гра виконує певні функції. Гра містить великі виховні можливості, так як вона завжди бажана. Ігри створюють великі можливості для розвитку організаторських умінь і навичок хлопців. Будь-яка гра робить життя дитини багатшими, розширює досвід далеко за межами того, що можна пережити в повсякденності. Ігри допомагають дитині освоювати багато корисних функцій, розвивати здібності і важливі у житті якості. Але головне, чого він навчається в грі – це бути людиною. В ігровій діяльності діти отримують навички групової роботи, тобто відбувається розвиток комунікативних здібностей і створюється радісний робочий настрій, що теж важливо в умовах тривалого перебування дітей у школі.

У розвитку дітей слід використовувати *пізнавальні ігри*: ігри-конкурси, ігри-подорожі, «Поле чудес», «Хто хоче отримати приз» і інші; *інтелектуальні*: невеликі логічні завдання для дітей. До них відносяться ребуси, кросворди.

На перший погляд, здається, що їх виконання не становить труднощів для дитини. Насправді вони напружують весь свій розум, силу, щоби розв'язати задачу, причому справляються далеко не всі. Тому особливо важливо підходити до дітей дуже індивідуально, враховувати рівень розвитку дитини, слід урізноманітнити ігри за ступенем складності, щоби кожен вихованець відчував свою значимість і міг проявити свій інтелект.

Необхідно давати значно часу для роздумів, не поспішати з відповіддю.

Сюжетно-рольові ігри молодших школярів мають свої особливості. Так, наприклад, вони нетривалі за часом і в них бере участь невелика кількість людина. Вихованці з задоволенням грають у ігри: «Школа», «Магазин», «Моя сім'я», «Лікарня» та інші.

Також загальному розвитку дітей сприяють спортивний годинник, бесіди з ПРАВИЛ дорожнього руху та ОБЖ, уроки ввічливості, розвиваючі ігри, трудова діяльність, які допомагають дитині жити в групі продовженого дня насиченим, повним життям.

В сучасних умовах надзвичайно важлива задача вихователя ГПД: домогтися того, щоб наші діти вирости не тільки свідомими і здоровими членами суспільства, але і обов'язково, ініціативними, думаючими, здатними на творчий підхід до справи. Тому в даний час однією з головних цілей виховної роботи стає формування дитячого інтелекту, а основою **розвитку розумових здібностей у молодшому шкільному віці** є цілеспрямований розвиток пізнавальних психічних процесів: уваги, уяви, сприйняття, пам'яті, мислення.

І тут на допомогу вихователю приходять розвиваючі ігри, спрямовані на формування у дітей інтелектуально-творчих здібностей: спостережливості, гнучкості, вміння аналізувати, порівнювати, логічно мислити; умінь знаходити залежності й закономірності; здатність до комбінування, просторового уявлення і уяви, здатності передбачати результати своїх дій; стійкого уваги, добре розвинутої пам'яті.

Ефективним засобом розвитку творчих здібностей молодших школярів є – **оригамі**. Не перелічити всіх переваг оригамі в розвитку дитини. Доступність паперу як матеріалу, простота його опрацювання приваблюють дітей. Оригамі вчить дітей різним прийомам роботи з папером, таким, як згинання, складання; розвиває здатність працювати руками, у них удосконалюється дрібна моторика рук, відбувається розвиток окоміру; стимулюється розвиток пам'яті, так як дитина, щоб зробити виріб, повинна запам'ятати послідовність її виготовлення, прийоми і способи складання. Складаючи фігурки з паперу, дитина концентрує всю свою увагу на цьому процесі. Заняття цим видом мистецтва є психотерапією, яка дозволяє відволіктися школяреві від повсякденних уроків і турбот, допомагає тренувати пам'ять.

Шляхом складання паперу з типу оригамі можна отримати різні види іграшок – тварин, птахів, риб. Паперові фігурки можна використовувати при оформленні класу, для прикраси новорічної ялинки і т. д.

Основними напрямками діяльності виховної роботи в ГПД школи є – естетичний, патріотичний, екологічний, пізнавальний, спортивно-оздоровчий. Через гру, читання та обговорення казок, оповідань разом з дітьми розглядаються такі ціннісні категорії, як добро, совість, сором, милосердя, великодушність. Діти люблять ці заняття. Така діяльність сприяє формуванню у молодших школярів бажання ставати кращими. Турботливе ставлення до оточуючих – найцінніша моральна якість, що виховується у дітей з раннього віку, тому в ГПД слід проводити бесіди про дружбу, а також заняття на теми «Культура спілкування і поведінки».

Протягом усього життя людині слід надавати вибір дій у певних життєвих ситуаціях, допомагати формувати моральний досвід. Вихователю групи продовженого дня необхідно вміло спрямовувати діяльність дітей, активно заповнювати «вільний простір». Проходячи шляхи розвитку в початковій школі, учні легше адаптуються, переходячи в середню ланку.

ГПД дає дітям багато: всебічний розвиток творчих здібностей, набуття навичок самостійного навчання, гармонійно спланований дозвілля, здоров'язберігаючий режим, формування соціально-значущих навичок, спілкування з однолітками.

Робота сучасної ГПД ґрунтується на принципах демократії, гуманізму і творчого розвитку особистості.

IV. Розвивальні вправи, ігри, завдання, що використовуються вихователями ГПД

Розвивальні вправи, ігри, завдання, що використовують вихователі ГПД, та розроблені варіанти творчих ігор, що можуть бути сюжетами для самопідготовки.

РОЗУМОВА РОЗМИНКА

1. Цікаві запитання з елементами ТБВЗ.

- «Буває — не буває» — довести, чого не буває (крокодили не літають, але можуть летіти в літаку).
- Чому вода мокра?
- Чому на руці 5 пальців?
- Чому два вуха, два ока, а ніс один?
- Як зробити, щоб уроки самі виконувалися?
- Що робити з 20-ма однаковими іграшками?
- Як використати море молока, киселю, каші?
- Як приготувати печиво різної форми, якщо відсутні формочки?
- Як донести пиріжки, якщо розірвався пакет?
- Куди поділася дірка від бублика?
- Як пролізти у вушко голки?
- Як швидко прибрати сніг біля школи?
- Через що ти ходиш до школи?
- Чим завершується літо і починається осінь?
- Коли небо є нижчим, ніж земля?
- Чи може коса косу перерізати?
- Що на небі одне, а у баби дві?
- Що рукою не схопиш?
- Шо поруч іде, а сліду не залишає?
- Чому бурульки падають із даху?
- У Червоної Шапочки 10 однакових шапочок. Що з ними зробити?

— Пішли в похід до лісу. Узяли консерви і хліб, а ніж і відкривачку забули. Що робити?

— Необхідно розклеїти афіші цирку, а клею немає. Що робити?

— Знайко просить у Пончика рецепт пирога, а Пончик не вміє писати. Що зробити?

— Загубилися рукавички, а надворі мороз. Як бути?

— Чим зачесатися, якщо відсутній гребінець?

— Як змінитися колобку, щоб його не могли з'їсти?

— Як збудити Сплячу Красуню?

— Як розсмішити царівну Несміяну?

— У лісі є школа зайців. Що там вивчають?

— Що зробити для того, щоб швидко знайти песика, який загубився?

— Як переконати Бруднулю Пістрявенького, що потрібно митися?

— Придумати речення, у якому слова *мороз*, *бублик*, *хвиля* писалися б з великої літери. (*Мороз може бути прізвищем, Бублик — прізвиськом собаки, Хвиля — назвою кафе, кінотеатру.*)

— Троє коней пробігли в одній упряжці 3 км. Скільки кілометрів пробіг кожний кінь?

— Гуска, яка стоїть на одній нозі, важить 2 кг. Скільки важитиме гуска, якщо вона стане на обидві ноги?

— Оленка старша, ніж Мишко, а Мишко старший, ніж Сашко. Хто старший — Оленка чи Сашко?

— Батько робить до колодязя 7 кроків, а син — 9 кроків. У кого ширший крок?

— Мій брат народився на три роки раніше, ніж я. Хто старший?

— У яку банку вміщується більше води — у дволітрову чи трилітрову?

— Чи може яблуко (риба, зошит, пачка цукру) важити 1 кг?

— Бублик розрізали на три частини. Скільки розрізів зробили?

— Яким ключем не можна відімкнути замок?

— Що подарувати на день народження Бабі Язі, Крокодилу Гені, старій Шапокляк?

— Звідки береться вітер?

— Про яких тварин можна сказати, що вони вилазять зі шкіри?

— Чи росте дерево взимку?

— Де зимують раки?

— Що означає вислів «вовка ноги годують»?

— Чи однакові у кішки очі вдень і вночі?

— Які звірі літають?

— Павук — комаха чи ні?

- Який звір спить узимку донизу головою?
- Чому рослини не можна поливати на сонці?
- Чи вміє плавати слон?
- Хто тричі народжується, перш ніж стати дорослим?
- Що станеться з бджолою після того, як вона вжалить?
- Яка ягода є найбільшою?
- Що таке біатлон?
- Замініть вислів «тримати язик за зубами» одним словом.
- Який птах на Землі найбільший?
- Яка пташка прилітає до нас узимку?
- Як зветься поле, на якому вирощують кавуни?
- Як називаються святкові кольорові вибухи у небі?
- Яку назву має дорогоцінність, що вирощують у мушлях?
- Як називається музикант, який грає на барабані?
- Назвіть ім'я автора казки «Червона Шапочка».
- Яку назву має сплющене коло?
- Як часто проводяться Олімпійські ігри?
- Як називаються книги, у яких написано про все?
- Скільки людей тягнуло ріпку?
- Яка «тварина» живе в комп'ютері?
- Як зветься «обличчя» телевізора?
- Який день року є найкоротшим? (20 грудня)
- Як називається малюнок у книжці?
- Двоє людей підійшли до берега, щоб переправитися. Човен може перевезти лише одну людину. Але переправились обоє. Як вони це зробили? (Вони підійшли до різних берегів.)
- У сім'ї троє братів. У кожного одна сестра. Скільки дітей у сім'ї?
- Летіла зграя птахів: один птах попереду, а двоє позаду, один позаду і двоє попереду, один між двома і троє в ряд. Скільки птахів? (3)
- На яких полях не росте трава?
- Не їсть, не п'є, а говорить і співає.
- У перший кошик поклали половину груш, а в другий — 5. Скільки груш було всього?
- Біла морква взимку росте. Що це?
- З яким відром ідуть по воду?
- Чи можна з *кози* зробити *козака*?
- Що знаходиться між підлогою і стелею?
- Водій автобуса має двох сестер, але вони не мають брата. Як це може бути?

- Який чайник швидше закипить — із сирою водою чи з кип'яченою?
- У кишені 15 копійок, але одна з монет не п'ятак. Які це монети?
- Як написати словосполучення «суха трава» чотирма літерами?
- Дитина сидить на дорозі й плаче: «У мене є батько і мати, але я їм не син». Чи може таке бути?
- У бабусі онучка Марійка, кіт Пушок, собака Дружок. Скільки онуків у бабусі?
- На дереві сидять два птаха, два горобця, а решта — ворони. Скільки ворон?
- З якого посуду не можна поїсти?
- На яке запитання не можна відповісти «так»? (*Ти спиши?*)
- Який годинник показує правильно час тільки двічі на день?
- Що можна побачити із заплющеними очима?
- Яких камінців немає в жодному морі? (*Сухих*)
- З'явилася фірма «Няв-гав-іго-го». Хто є власниками фірми?
- Скільки кінців у палки у двох палок? у половини палки?
- Якою дорогою півроку плавають, півроку їздять?
- У вазі три яблука, дві груші, чотири апельсини, один лимон. Скільки яблук у вазі?
- Мішок борошна коштує 100 гривень. Скільки коштує тригривнева булочка?
- Опівночі йшов дощ. Чи може через два дні цій самій порі бути сонячна погода?

2. Гра «Обери правильну відповідь»

- Курочка Ряба знесла золоте яєчко, писанку чи кіндер-сюрприз?
- Який хлібобулочний виріб утік від баби і діда: бублик, колобок чи батон?
- Що купила на базарі Муха-цокотуха: мед, самовар чи комара?
- Як звали собачку у казці «Ріпка»: Сердючка, Жучка чи Рекс?
- Що виростає у берези навесні: сережки, намисто чи браслети?
- Як звали миролюбного кота з мультфільму: Базиліо, Леопольд, Матроскін?
- Хто в казці «Буратіно» торгував п'явками: Дуремар, папа Карло чи Карабас Барабас?
- Яка казкова героїня мала блакитне волосся: попелюшка, Дюймовочка чи Мальвіна?
- Яке було прізвище у героїнь казки «Івасик-Телесик»: Драконівни, Зміївни, Ящірківни?
- Як звали одного з друзів Вінні-Пуха: Гри-венька, П'ятачок, Грошик?

— Якого кольору була шляпа у Незнайка: строката, блакитна чи сіробуромалинова?

— Як називалося місто, у якому жив Незнайко: Квіткове, Кактусове, Пальмове?

— Як називалася річка, біля якої жив Незнайко: Перцева, огіркова, Томатна?

— Чим пригощала Лисичка Журавля з казки: манною кашею, піцею, шашликом?

— З чого фея зробила карету для Попелюшки: гарбуза, помідора, ананасу?

— З якого предмета Мальвіна провела урок для Буратіно: арифметики, англійської мови, фізкультури?

— На які пояси поділяється планета Земля: теплові, вовняні, шкіряні?

— Як називається кухар на кораблі: менеджер із харчування, кок, ложкар?

— Який океан найбільший: Тихий, океан сліз, Океан Ельзи?

— Як називається український національний танок: канкан, гопак, ча-ча-ча?

— Кого отримав у спадок молодший син мельника з казки «Кіт у чоботях»: пацюка, верблюда, kota?

— Який чарівний предмет був у Аладіна: ліхтарик, лампа, світлофор?

— Як звали хлопчика з Простоквашино: дядько Федір, Том Соєр, Нільс?

— Хто жив у хатинці на курячих ніжках: курочка Ряба, Півник Золотий гребінець, Баба Яга?

— На якій пташці Дюймовочка відлетіла у теплі краї: на папузі, на ластівці, на гаві?

— Як зветься той, хто вирощує хліб: хлібороб, булочник, бубличник?

— Що подарували листоноші Печкіну з Простоквашино: мерседес, велосипед, самоскид?

— Як звали кошеня з мультфільму: Хрю, Гав, Іго-го?

— На чому барон Мюнхгаузен літав на Луну: на ракеті, на ядрі, на мітлі?

— На якому полі Буратіно хотів виростити грошове дерево: волошковому полі, полі чудес, футбольному полі?

— Як називалася яхта капітана Врунгеля: «Біда», «Злидня», «Неприємність»?

— Як називається людина, яка керує оркестром: диригент, агент, палочник?

— Що проковтнув Крокодил із казки «Мийдо-дір»: мочалку, калошу, Тотошу?

— Що виловив рибак у синьому морі: золотий ключик, золоту рибку, золотого оленя?

— Кого Вінні-Пух хотів переконати, що він хмарка: бджіл, мисливців, синоптиків?

3. Гра «Що трапиться якщо?»

- зникнуть усі дерева?
- не буде зими?
- зникнуть усі звірі?
- не стане ночі?
- не буде автомобілів?
- зникнуть солодощі?
- будуть тільки солодощі?
- речі почнуть говорити?
- дорослі й діти поміняються місцями?
- і дорослі, і діти тільки гратимуть у комп'ютерні ігри?
- чарівник виконає по одному бажанню всіх людей?
- слони зменшаться до розміру кішки?
- зникнуть мобільні телефони?
- люди розучилися лічити?
- усі люди стануть товстими або дуже високими?
- усе стане вдсятеро важчим (легшим)?
- можна замовляти сни?
- у людини буде чотири руки?
- Земля почне обертатися навколо своєї осі не за добу, а за годину? тиждень? рік?
- пори року триватимуть не три місяці, а рік?
- якщо люди з'являтимуться на світ уже дорослими?
- з життя людей зникне спорт?
- вода в морі стане не солоня, а солодка?
- зникнуть пташки?
- увесь час триватиме свято?

ВПРАВИ ТА ІГРИ ДЛЯ РОЗВИТКУ НЕСТАНДАРТНОГО МИСЛЕННЯ

►► Вправи

1. *Завдання:* розповісти про своє ставлення до події або явища, а потім поглянути на це очима інших людей або тварин. Наприклад: іде перший сніг. Як ти ставишся до цього? Тепер уяви, що ти водій великої вантажівки, льотчик, який вирушає в політ, зайчик у лісі, ведмідь тощо. Або всі учні захопились іграми у космічних прибульців. Якої думки про це батьки, учителі, старшокласники, твій домашній собака (кішка)?
2. Переповісти відому казку або коротке оповідання від імені її персонажів. Як би розповіла свою казку Червона Шапочка, її мати, бабуся, вовк,

лісоруби?

3. Змінити місцями в казках чи розповідях негативних і позитивних персонажів.
4. Хто як бачить предмет (наприклад: як бачить ложку ліліпут, велетень, собака, мишка, тарілка)?
5. Скласти розповідь за заданим початком, кінцівкою.
6. Скласти біографію різних казкових героїв: крокодила Гени, Баби Яги, Чахлика Невмирущого, Бармалея, лікаря Айболить, старої Шапокляк тощо.
7. Скласти розповідь про майбутнє своїх товаришів, казкових героїв.
8. Розказати казку, починаючи з кінця.
9. За яких умов гілка дерева, яблуко, лялька, барабан можуть бути корисними? А за яких вони можуть шкодити?
10. Описати предмет очима людини, яка його ніколи не бачила і не знає, що це і навіщо (наприклад, годинник очима австралійського аборигена, сніговика, жителя пустелі).
11. «Казковий салат». Обрати навмання 5-6 героїв різних казок. Скласти казку з цими героями. (*Попелюшка, Мальвіна, крокодил Гена, Вінні- Пух, Сірий вовк*)
12. Гра «Так чи ні». Ведучий задумує якийсь предмет (персонаж, число). Гравці повинні відгадати, що це, ставлячи йому запитання. Відповідати можна тільки «Так» чи «Ні». Наприкінці гри доречно прокоментувати, які запитання були найбільш вдалимими і допомогли швидше відгадати предмет.
13. «Телепат». Необхідно уявити, що ви отримали дар телепатії, можете не тільки знати думки людей, але й передавати їм свої. Як ви скористаєтеся цим даром?
14. «Рятівники». Згадати ситуації з казок, розповідей, коли позитивні герої потрапляли в критичні ситуації. Придумати не менше ніж 8 способів порятунку.
Можна пропонувати фантастичні способи.
15. «Нове свято». Запропонувати учням придумати нові свята і правила, за якими їх святкують (наприклад, свято першого комара, свято носових хусточок, свято дощичку тощо).
16. «Чорна скринька». За трьома підказками, які дають послідовно, відгадати, що в чорній скриньці.
17. «Придумай нову настільну гру» (удосконалити ту, що вже існує: доміно — печиво, шоколадні шахи (після гри можна з'їсти), гібрид шахів і доміно тощо).
18. Метод фокального об'єкта. Обрати будь-який предмет, який необхідно вдосконалити, наділити незвичайними можливостями (лялька, зошит, пенал,

санки, тварина, м'яч, підручник, стіннівка тощо). Потім необхідно обрати кілька випадкових об'єктів (наприклад, електрична лампочка, повітряна кулька, телевізор). До них дібрати ознаки: електрична лампочка — світиться, тепла, прозора, перегоряє, вмикається в електромережу; повітряна кулька — літає, надувається, не тоне, відскакує; телевізор — транслює передачі, має керування. Сформульовані властивості слід перенести на обраний об'єкт.

Наприклад, нехай цим об'єктом буде зошит. Зошит, що світиться в темряві; теплий, щоб можна було зігріти холодні руки, не тоне; має дистанційне керування (сам вистрибує з ранця, посувається), його не загубиш; співучий зошит, якщо правильно пишеш, він співає, попереджає про помилки, дає поради, а якщо його рвати, він кричить; надувний: може збільшитися або зменшитися.

19. Учням пропонують розглянути репродукції картин, листівки, малюнки і дати їм нові назви. Учитель оцінює, хто назвав композицію краще.

20. Фантастичні істоти. Запропонувати поєднати властивості або частини двох-трьох об'єктів: риба + людина = русалка; кінь + людина = кентавр. А слон і муха? Собака і півень?

21. Придумати фантастичну рослину: дерево, на якому ростуть одразу кілька видів фруктів, готові вироби, цвітуть декілька різних видів квіток, на одному дереві ростуть об'єкти живої та неживої природи тощо.

22. Придумати фантастичні види транспорту, будівель, меблів, видів зв'язку.

23. Придумати загадку про заданий предмет: виделку, краватку, пляшку тощо.

24. Перетворити живу істоту на неживу і навпаки. Наприклад: яким неживим предметом можна уявити зайця? їжака? крокодила? Якою живою істотою може бути тарілка? телевізор? кеди?

25. Уявити, що ожили персонажі казок і творів, які за сюжетом загинули. Придумати продовження казок (творів). Наприклад, Снігуронька не розтанула, олов'яний солдатик не згорів, Русалонька залишилася живою; ожили персонажі картин, скульптур: запорожці, Альонушка, мисливці тощо.

26. Ви потрапили на невідомий острів, де живуть аборигени. Придумати, у що вони одягаються, що їдять, яке в них житло тощо.

27. Запропонувати учням визначити, з яким предметом меблів (посуду, транспорту) вони асоціюють членів своєї сім'ї. Наприклад: тато — диван, мати — стіл, молодший брат — стільчик.

28. Що б ти хотів отримати на наступний день народження? через рік? через десять років? через тридцять років?

29. Учора, завтра... Проживи минулий день заново. Що б ти хотів змінити в ньому? Як би ти хотів прожити наступний день?

30. Якою повинна бути школа, щоб усім хотілося в ній навчатися? Що із запропонованого можна здійснити насправді й зараз?

31. Як зробити інакше? Придумати інший спосіб якоїсь дії (наприклад: замість того, щоб щось зшити, можна склеїти, зв'язати, з'єднати скріпками; замість того, щоб писати, можна друкувати, вирізати літери, видряпувати, випалювати).

32. Придумати органи чуття, яких немає у людини: уміння бачити в темряві, літати, дихати під водою, орієнтуватися без компаса. Яким буде життя людини, яка має такі якості?

33. Уявити, що поки ви перебували в школі, для вас минуло 10 років, а для решти — день. Вам необхідно повертатися додому, а одяг замалий. Як вас зустрінуть удома? Що б ви робили ввечері? Куди б пішли вранці? Як навчати такого «дорослого»?

34. У казці про лікаря Айболитя є звір Тягништов- хай. У нього дві голови. Які у нього переваги та недоліки стосовно інших тварин?

35. Ви потрапили на планету роботів. Як там розповідають казку про Колобка? про Червону Шапочку? про козу і семеро козенят?

36. «Портфель». Розкидайко поклав у портфель різні речі: порожню бляшанку, один носок, ложку, цвях, рогатку. Він запевняє, що всі ці речі йому в школі потрібні. На вашу думку, навіщо?

37. На березі річки у лісі стояв дерев'яний будиночок. Раптом він згорів. Звідки взявся вогонь?

38. «Який народ розповідав ці казки?». Учитель називає групу слів, що характеризують приналежність казки певному народові (наприклад: хата, свитка, піч, наймит; король, мантия, принцеса, лицар, маркіз; раджа, джунглі, антилопа). Надалі учні можуть самі складати набори слів, характерних для різних народів.

39. «Так чи не так». Необхідно визначити, чи є помилка реченні, довести свою думку.

^x У сосновому лісі ми збирали моркву. ^x На нашій яблуні виросло багато смачних шишок.

8 Спекотного літнього ранку біленький зайчик ласував кактусом.

8 Усе літо бджоли збирали квітковий пилок і нектар.

8 Сова вдень спить, а вночі шукає їжу.

8 Кит — це найменша риба в світі.

40. Обери одну зі своїх улюблених казок. Уяви, що її герої ожили. Про що ти хотів би їх запитати?

41. Перенеси дію улюбленої казки в нашу сучасність. Як би вона змінилася?

42. Створити казку з навчального матеріалу.

►► Ігри

1. Гра «Чому це трапилося?»

(Дати якнайбільше відповідей.)

- Мама розсердилася. Чому?
- На вулиці взимку немає снігу. Чому?
- Ти повернувся додому, а двері у квартиру відчинені.
- Друг не прийшов до школи.
- Дівчинка захворіла.
- За вікном сигналить автомобіль.
- Малюк плаче.
- Ти прокинувся у гарному настрої.
- Болить зуб.
- Телевізор працював цілу ніч.
- На вулиці грає музика.
- викликають до школи батьків.
- Не можеш знайти потрібну річ.
- Сашко вивчив урок, але не зміг його розповісти біля дошки. Чому?
- Не вивчив напам'ять заданого вірша.
- Мама не дозволила йти гуляти.
- Повернувся з прогулянки в розірваних штаних.
- Несподівано отримав подарунок.
- Дуже стомився.
- Не можеш заснути ввечері.
- Не виросла посаджена квітка.
- На тебе образився товариш.
- Місто прикрашене різнокольоровими ліхтариками.
- У квартиру подзвонили.
- Не знаходиться потрібна річ.
- розбилася чашка.
- У квартирі погасло електричне світло.
- Тебе покарали за те, чого ти не скоїв.
- Ти не можеш вранці своєчасно прокинутися.
- Запізнився на урок.
- Чудово провів день.

2. Гра «Відгадай, про що запитали»

(Відгадати за відповіддю, яке запитання було поставлене.)

- Я люблю спорт. (*Чи любите ви спорт?*)
- Кішка — свійська тварина. (*Кішка — свійська чи дика тварина?*)

- Березень, квітень, травень. *(Назвати весняні місяці.)*
- Холодно. Іде сніг. Річки замерзають. *(Назвати ознаки зими.)*
- Горобці, ворони синички, голуби. *(Яких зимуючих птахів ви знаєте?)*
- Птахи знищують шкідливих комах. *(Яку користь приносять птахи?)*
- Її звуть Мурка. *(Як звати кішку?)*
- Футбол, волейбол, баскетбол, теніс. *(Назвати спортивні ігри з м'ячем.)*
- Автомобіль, автобус, тролейбус, трамвай, таксі, метро. *(Які види міського транспорту ти знаєш?)*
- Моя улюблена іграшка — волохатий ведмедик. *(Назвати свою улюблену іграшку.)*
- Двом онукам потрібні чотири рукавички. *(Скільки рукавичок повинна сплести бабуся для двох онуків?)*
- Учора я хворів. *(Чому ти вчора не був у школі?)*
- Я взяв цю книжку в бібліотеці. *(Де ти взяв цю книжку?)*
- Увечері я переглядав мультфільми по телевізору. *(Що ти робив учора ввечері?)*
- Я вчуса кататися на ковзанах. *(Чи вмієш ти кататися на ковзанах?).*
- Учора я з мамою і татом відвідував театр. *(Де ти вчора був?)*
- Мені дуже сподобалася вистава. *(Чи сподобалась тобі вистава?)*
- Я подарував мамі квіти. *(Як ти привітав матусю зі святом?)*
- Я загубив шкарпетку. *(Що ти шукаєш?)*
- Я дуже люблю малювати. *(Яке твоє улюблене заняття?)*

ПРОВЕДЕННЯ САМОПІДГОТОВКИ У ВИГЛЯДІ СЮЖЕТНО-РОЛЬОВОЇ ГРИ

❖ «Відбір у космонавти»

Вихователь повідомляє учням, що сьогодні під час самопідготовки він перевірятиме, чи годяться учні в космонавти. Для космонавтів особливо важливо мати розвинений самоконтроль, уміти зосереджено, не відволікаючись, виконувати різні завдання. Три ряди парт — це три екіпажі космонавтів. На дошці пишуть три правила, яких обов'язково потрібно дотримуватися. *(Не розмовляти, адже це заважає іншим. Якщо потребуєш допомоги, то підвести руку і спокійно чекати, поки підійде вихователь. Зберігати правильну поставу під час письма.)* Кожне порушення фіксують на дошці. Фізкультхвилинку проводить командир. Екіпаж-переможець отримує приз.

❖ «Сам собі вихователь»

Вихователь пропонує учням самим для себе бути вчителем. Їх завдання — навчити самостійно працювати учня (себе). Тому потрібно нагадати учневі (собі) правила виконання домашніх завдань і стежити за їх дотриманням.

Наприкінці самопідготовки необхідно оцінити роботу учня (себе). Цю саму гру можна провести в парах: учні по черзі стають учителем та учнем.

❖ «Ми знімаємо кіно»

Вихователь пропонує учням «зняти кіно» про те, як казковим героям потрібно правильно виконувати домашнє завдання. Назначають «оператора» і «режисера». Решта дітей — «актори». «Режисер» пояснює, що саме він хоче зняти, які моменти є найважливішими для розуміння того, як повинна відбуватися самопідготовка. Вихователь виконує роль консультанта.

❖ «Видавництво»

У видавництво надійшло замовлення на посібник із виконання домашніх завдань. Необхідно запропонувати зразки правильного виконання домашніх завдань. «Редактор» перевірить завдання та обере ті, що можуть бути зразками.

❖ «Подорож Країною виконаних уроків»

Класна кімната поділена на місто Математика, селище Граматики, заповідник Природознавства тощо. Усі учні обирають, з якого пункту вони почнуть подорож (виконання домашніх завдань). На кожний пункт призначають консультанта-гіда, який перевіряє виконання завдання і дає дозвіл «переїхати» до наступного пункту. Наприкінці подорожі всі учні «відвідують» столицю України Київ (або інше місто, музей). вихователь демонструє слайди, відеофільм, листівки, розповідає про визначні місця.

❖ «Академія наук»

Вихователь пропонує заснувати групову академію наук. Для того щоб отримати звання «академіка», потрібно написати «дисертацію» (виконати домашнє завдання). Обрана комісія наприкінці самопідготовки визначить, хто стане «академіком», хто — «членом-кореспондентом», хто — «доктором наук» і отримає «диплом».

❖ «Острів скарбів»

На острові скарбів пірати залишили скриньку зі скарбом (скринька стоїть на столі вихователя). Три ряди парт — три команди «шукачів скарбів». Остання парта кожного ряду залишається вільною. На першій парті повинні сидіти учні, які швидко можуть упоратися із виконанням домашніх завдань. За командою вихователя учні починають виконувати завдання з одного предмета. Учні з першої парті після завершення виконання завдань пересідають на останню парту і продовжують працювати над іншим завданням, а учні з другої парті сідають на першу, треті — на другу і т. ін. Перемагає та команда, в якій учні швидше займуть свої початкові місця. Вони отримують «скарб». Вихователь обов'язково враховує якість виконання завдань.

❖ «Космічна подорож»

Вихователь повідомляє, що отримано повідомлення про космічну катастрофу на Мильній планеті. Там почався нескінченний дощ, тому жителі тануть. Необхідно їх урятувати. рятувальний космічний корабель вирушить на допомогу. Для цього слід точно розрахувати маршрут, тобто виконати обчислення. Учні виконують домашні завдання з математики. Тепер необхідно підготуватися до того, щоб навчити української мови жителів Мильної планети. Потрібно виконати домашні завдання з мови та читання. Для фізичної підготовки до подорожі виконують фізкультхвилинки. Правильність виконання завдань оцінюють у парах. Після самопідготовки «космічний корабель стартує», а екіпаж придумає, як урятувати від дощу жителів.

❖ Веселі математичні задачі

Про Незнайка і його друзів

1. У Пончика на комбінезоні 17 кишень: 10 кишень спереду, решта — ззаду. У кожній кишені спереду — по 2 пончики, а ззаду — по 3. Скільки всього пончиків у Пончика? (*41 пончик*)
2. Коли Гвинтик і Шпунтик зібрали перегоновий автомобіль. Поспішайко сів покататися і за 5 хвилин розбив ущент. Скільки автомобілів потрібно зібрати Гвинтику і Шпунтику, щоб Поспішайко поїздив на них хоча б 1 годину, якщо їздити він так і не навчився? (*12 автомобілів*)
3. Незнайко написав листа своєму другові Гуньці з 14 слів, у кожному слові припустився по 2 помилки. Скільки помилок у Незнайковому листі? (*42 помилки*)
4. У Розкидайка під ліжком знаходяться 6 різних пар черевиків. Скільки черевиків йому потрібно дістати по одному, щоб дібрати пару, якщо йому поталанить? (*7 черевиків*)
5. Розкидайко викинув усі свої кольорові шкарпетки і придбав замість них 5 пар білих і 5 пар чорних. Скільки йому потрібно витягти з-під ліжка шкарпеток, щоб зібрати пару, якщо надто не поталанить? (*3 шкарпетки*)
6. Коли у Розкидайка закінчилися шкарпетки, друзі подарували йому аж 15 пар нових. Скільки шкарпеток залишилось у Розкидайка, якщо загубив він у 5 разів більше, ніж зберіг? (*5 шкарпеток*)
7. Скільки черевиків у 15 коротунчиків, якщо в Цукра Цукровича Сиропчика — 2 пари, у Розкидайка — один лівий чеврик, а в решти коротунчиків — по одній парі в кожного? (*31 чеврик*)

Про Вінні-Пуха і його друзів

1. Вінні-Пух має намір переправитися через струмок, а як плавальний засіб використати залізні миски. Одна миска витримає півкілограма ваги. Вінні-

Пух важить 2 кг. Скільки мисок потрібно Вінні-Пуху, щоб переправитися? Як ти уявляєш таку переправу? (4 миски. Можна зробити пліт)

2. Вінні-Пух написав вірш про Тигру.

Не знаю я,

Скільки в нім літрів,

Чи метрів, чи кілограм,

Та Тигра, коли він стрибає,

Здається велетнем нам.

Тигра, коли просто стоїть, має зріст 2 метри. Довжина його стрибка є вдвічі більшою за зріст. Який зріс має Тигра, коли він здається Вінні-Пухові велетнем? (2 метри. Зріст не залежить від того, стоїть Тигра, чи стрибає.)

3. Коли в Іа-Іа був хвіст, то віслюк із хвостом завдовжки був 2 метри. Вінні знайшов у Сови хвіст завдовжки 5 дм. Яким завдовжки був віслючок Іа-Іа, коли його хвіст знаходився у Сови? (2 метри, хвіст звисає донизу і на довжину не впливає.)

Про Крокодила Гену і Чебурашку

1. Ідуть Гена і Чебурашка. Чебурашка каже: «Гено, давай я понесу валізу, а ти понесеш мене». Валіза важить 5 кг, а Чебурашка — 10. Якої маси вантаж понесе Гена, якщо погодиться? А якої — Чебурашка? (15 кг, 5 кг)

2. Щоб розлютити Гену та Чебурашку, Стара Шапокляк скоїла 12 капостей Гені, 19 капостей — Чебурашці та 39 — їм обом. Скільки капостей Шапокляк скоїла даремно, якщо вони жодного разу так і не розсердилися? (70 капостей)

Задачі Дяді Федора

1. Листоноша Печкін підійшов до хатинки, у якій хтось є. Печкін запитує:

- Гей ти, хто у хатинці, в тебе дзьоб є?
- Немає.
- А хвіст є?
- Є.
- Ти з копитами?
- Ні.
- Чи можна за цими відповідями дізнатися, хто перебуває в хатинці? Якщо ні, про що слід запитати ще? (Не можна дізнатися. Адже це може бути пес або кіт. Потрібне додаткове запитання, наприклад: «Ти гавкаєш чи нявкаєш?» або «Ти смугастий?»)

2. Шарик відкрив дитячий садок для телят. У ньому 11 малюків, улюблена гра яких буцалки. Стануть одне проти одного й б'ються ріжками. Чи зможуть усі телята гратися в буцалки водночас? (Ні)

3. Матроскін відкрив фірму «Мурматрос» і забезпечує Мурчиним молоком

міських кицьок. Скільки кицьок щодня п'є це молоко, якщо Мурка дає 9 літрів молока, а кицька випиває чверть літра на день? (36)

4. Листоноша Печкін відкрив детективну агенцію, а оскільки злодіїв у Простоквашино немає, то він розшукує загублені речі. Скільки місяців Печкін шукає кожну річ, якщо 3 гудзики Дяді Федора він шукав упродовж цілого року? (4 місяці)

Історії барона Мюнхгаузена, найправдивішої людини у світі

1. У лісі на барона Мюнхгаузена напала зграя вовків. Коли він проскочив на коні між двох вовків, вони кинулися на нього, проте не встигли вхопити зубами, тому загризли одне одного. Тоді барон повторював цей маневр, поки всі вовки позагризли одне одного. Чи могло у цій зграї бути 17 вовків? (Ні. 57 — непарне число.)

2. Барон Мюнхгаузен — хоробрий вояка і за сміливість нагороджений багатьма орденами. Коли він іде на парад, то чіпляє 54 ордени на груди, 28 — на спину, а ще 19 — у коробочці
несе за ним слуга. Скільки в барона орденів? (101 орден)

3. Ядро, випущене з гармати, пролітає 2 кілометри. Після того, як на нього сяде барон, воно пролетить удвічі менше. На яку відстань може пролетіти барон Мюнхгаузен на ядрі? (1 км)

4. У барона Мюнхгаузена був кінь, на якому барон мчав зі швидкість 20 км на годину. На війні коня було поранено в обидві задні ноги, тому він поскакав вдвічі повільніше. Потім коня поранило ще в одну ногу, він поскакав на одній нозі ще вдвічі повільніше, ніж на двох. З якою швидкістю скакав кінь на передніх ногах? на одній нозі? (10 км, 5 км)

Африканські задачі

1. Мавпа висить на хвості, їсть банани. У кожній руці у неї по 5 бананів, а на кожній нозі — на 1 більше, ніж у руці. Скільки бананів залишиться, якщо після 15-го з'їденого банана у неї заболить живіт? (7 бананів)

2. Мавпа-мама сплела сімом своїм неслухняним дітям по рукавичці на кожну руку та ногу. Але вони порвали всі рукавички. Молодший син порвав 3 рукавички. Скільки рукавичок доведеться мамі полатати? (27 рукавичок)

3. У школі для крокодилів Тотоша з Кокошею витратили по 3 літри чорнила, щоб написати класну роботу. Крім того 5 літрів чорнила у них витратилося на те, щоб зробити величезну пляму в класному журналі. Скільки чорнила витратили крокодили впродовж дня? (11 літрів)

4. Слон пішов кататися на ковзанах. Він начепив на кожну ногу по 2 ковзани та ще одного — на кінчик хобота. Скільки ковзанів начепив слон? (9 ковзанів)

5. В очкової змії є 7 окулярів, причому одні намальовані на спині, а решта —

звичайні, з магазину «Оптика». Скільки окулярних скелець має змія? (12 скелець)

6. Крокодил переплутав шматок дроту з макарониною і хотів його з'їсти. Третину дроту він таки з'їв, після чого залишилося ще 4 метри. Яким завдовжки був дріт спочатку? (6 метрів)

Задачі про всіх

1. У казці про стійкого олов'яного солдатики всі солдатики жили в коробці. Там вони стояли у три ряди по п'ять солдатиків. Скільки було солдатиків? (15 солдатиків)

2. До лісу летить три загони хрущів по 6 хрущів у кожному. Скільки хрущів летить до лісу? (18 хрущів)

3. Один бідний лицар, не маючи обладунку, вирішив піти на війну. Він начепив 8 кришок від каструль на груди і 10 — на спину. На голову він замість шолома надів каструлю. Скільки каструль без кришок залишилось у лицаря вдома? (17 каструль)

4. Скільки потрібно подушок, щоб покласти спати чотирьох Тягништовхаїв? (8 подушок)

5. П'ятеро зайців організували оркестр. Усі зайці барабанять двома лапами, а один — найспритніший — чотирма. Скільки лап тарабанять по барабанах? (12 лап)

6. У школі для бісенят навчалось десятеро учнів. Додому кожному задали скоїти три дрібних капості. Одне бісеня домашнього завдання не виконало. Скільки дрібних капостей було скоєно? (27 капостей)

7. У кішки 10 кошенят. Четверо — сірі, серед решти — порівну рудих і чорних. Скільки чорних кошенят? (3 кошеняти)

8. Корова Манька побачила нафарбовані нігті у своєї хазяйки. Це їй дуже сподобалося, тому вона вирішила нафарбувати свої ратиці. Скільки кінчиків ратиць їй потрібно пофарбувати, якщо на кожній нозі у неї їх по двоє? (8)

9. В одній кімнаті мешкало 10 мух і 2 павуки. На обід кожен павук з'їв по 3 мухи. Скільки мух їм залишилося на вечерю? (4 мухи)

10. Зайцеві пошили комбінезон, у якому передбачено вирізи для морди, вух, лап і хвоста. Скільки вирізів у комбінезоні? (8 вирізів)

11. На кухні у Петрика П'яточкіна стоїть стіл і 4 табуретки. Скільки ніг буває на кухні, коли снідає Петрикова сім'я — тато, мама і Петрик? (26 ніг)

12. У Петрика П'яточкіна 28 зубів, а у пилки, якою він підпилює ніжку батькового стільця, зубів учетверо більше. Скільки зубів у пилки? (140 зубів)

13. Петрик узув лівий чобіток на праву ногу, а правий — на ліву, отримав по 7 мозолів на кожній нозі. Скільки всього мозолів у Петрика? (14 мозолів)

14. Щоб Тетянка заснула, потрібно вкласти її в ліжко і зачекати 1 годину.

Щоб заснув Іванко, потрібно вкласти його в ліжку і зачекати 2 години. Скільки часу доведеться чекати, щоб поснули обоє, якщо вкласти їх одночасно? (2 години)

15. Петрик П'ятчкін вирішив перефарбувати батьків автомобіль у колір «кави з молоком». Скільки кілограмів «фарби» він отримав, якщо змішав 5 кг кави, 20 кг молока, ще й додав 2 кг цукру? (27 кг)

16. Тетянка і Іванко вчилися жонглювати блюдцями і побили всі. Тетянка розбила половину того, що розбив Іванко. Скільки блюдець він розбив, якщо всього їх було 12? (8 блюдець)

17. Лялька-мама і лялька-тато запросили на обід друзів своєї дочки-одиначки. Завітало 5 ляльок. Скільки приборів потрібно поставити на стіл? (8 приборів)

18. Зробити «Кадилака» із «Запорожця» дуже просто, потрібно тільки «Запорожець» розтягнути в довжину вдвічі. «Запорожець» завдовжки 3 метри. Яким завдовжки є «Кадилак»? (6 метрів)

19. Автомобіль «Жигулі» та мотоцикл «Хонда» зіткнулись. Унаслідок цього з'явився цикло-мобіль «Жигульонда» Скільки коліс у нового транспортного засобу, якщо половина коліс під час аварії відлетіла? (3 колеса)

20. Курочка Ряба знесла яєчко, а миша його розбила. Курочка знесла ще три яєчки. Мишка їх також розбила. Ряба постаралась і знесла аж п'ять яєчок. Капосна миша всі розбила. Зі скількох яєчок дід та баба могли зготувати собі яєчню, якби не бешкетниця мишка? (3 дев'яти)